

REGLEMENTAREA PREȚURILOR ÎN UNELE SECTOARE ECONOMICE

Dr. hab. Alexandru STRATAN
Cerc. șt. Alexandru FALA
Dr. Mihail POISIC

PRICE REGULATION IN SOME ECONOMIC SECTORS

Trying to regulate prices administratively could have counter-productive effects: on the one hand over-regulation will not allow removal of the causes influencing price increases (including unjustified), on the other hand it would create risks for private initiative. Empirical studies indicate that among the factors that determine the high level of prices in Moldova we could point out the economic distortions (the existence of economic sectors in which anti-competitive practices apply, inefficient functioning of many public enterprises); intentional inclusion of unjustified price structure components; practicing schemes, which go beyond the legal field, or who may be classified as fraudulent, but for which there are no sanctions in the national legislation.

Inflația este o provocare permanentă pentru economia Republicii Moldova. Majorările de prețuri au un efect social deosebit de acut, deoarece populația are venituri mici. În condițiile noastre, masa monetară contribuie nesemnificativ la generarea inflației. O asemenea stare a lucrurilor este caracteristică pentru statele cu performanțe economice reduse.

În Republica Moldova, o influență importantă asupra prețurilor o au factorii externi: variațiile cursului de schimb și fluctuațiile prețurilor de import¹. La fel, studiile empirice indică asupra faptului că printre factorii, ce determină nivelul înalt al prețurilor în Republica Moldova, se numără:

- distorsiunile economice (existența sectoarelor economice în care se aplică practici anticoncurențiale, funcționarea ineficientă a multor întreprinderi publice);

- includerea intenționată a unor componente nejustificate în structura prețului;

- practicarea schemelor ce depășesc câmpul legal sau care pot fi catalogate drept frauduloase, dar

¹ Fala, A., Șeptelici, V., Aspecte cantitative în trioul: variabile monetare, inflație, creștere economică (cazul Republicii Moldova), Institutul de Economie, Finanțe și Statistică, Chișinău, 2011, p.19. Disponibil la: <http://www.iefs.md/ro/activitatea-iefs/publicatii/74-aspecte-cantitative-n-trioul-variabile-monetare-inflatie-crestere-economic-cazul-republicii-moldova.html>

pentru care nu sunt prevăzute sancțiuni în legislația națională.

Încercarea de a reglementa administrativ prețurile ar putea avea efecte contra-productive: pe de o parte, reglementările excesive nu vor permite înlăturarea cauzelor ce determină majorarea prețurilor (inclusiv cele nejustificate), pe de altă parte, ar genera riscuri pentru inițiativa privată.

Pornind de la această ipoteză, considerăm că doar realizarea reformelor economice structurale (crearea mediului concurențial autentic, restructurarea sau privatizarea întreprinderilor publice, ajustarea tarifelor la costuri), ce ar avea ca efect schimbarea modului de funcționare a pieței, ar face, cel puțin, ca și evoluțiile prețurilor să fie justificate.

La fel, trebuie de realizat investigații serioase, autentice din partea organelor abilitate (fără a ține cont de indicațiile „celor” interesați) privind practicarea unor scheme ilegale de către unii agenți economici (trebuie să fie controlați nu doar micii agenți economici pentru a crea astfel impresia că se lucrează). Informația despre agenții economici ce încalcă legea trebuie făcută publică.

În ultima perioadă, evoluții spectaculoase au bulversat piața petrolieră și piața produselor farmaceutice.

Piața petrolieră

Funcționarea pieței produselor petroliere poate fi caracterizată prin *coluziune* – situație care reflectă similaritatea în acțiunile agenților economici și care poate fi cauzată de existența unei înțelegeri explicite dintre aceștia – *coluziune explicită* sau poate exista în absența unui acord, caz când se vorbește de o înțelegere tacită – *coluziune tacită*. La rândul său, cartelul este un caz particular al coluziunii tacite.

Sunt 3 categorii de factori ce determină apariția coluziunii: 1.variabile structurale; 2.factorii cererii; 3.factorii ofertei.²

În cazul pieței petroliere a Republicii Moldova sunt prezente aspecte ce reprezintă toate categoriile de factori.

1. Variabile structurale:

- Coluziunea poate fi determinată de prezența unui număr restrâns de actori ce pot influența semnificativ piața. Ambele segmente ale pieței produselor

² Rey, Patrick, On the Use of Economic Analysis Cartel Detection, European University Institute, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, 2006 EU Competition Law and Policy Workshop/Proceedings, p. 2-5. Disponibil la: [http://www.eui.eu/RSCAS/Research/Competition/2006\(pdf\)/200610-COMPed-Rey.pdf](http://www.eui.eu/RSCAS/Research/Competition/2006(pdf)/200610-COMPed-Rey.pdf)

petroliere au un înalt grad de concentrare: cei mai mari importatori de benzină sunt Lukoil-Moldova, Petrom-Moldova și Tirez-Petrol, care dețin împreună o cotă de 80,5%, iar la importul de motorină tot aceste companii dețin poziția de lider, însumând împreună o cotă de piață de 75,5%³.

- Transparența sporită pe piață, la fel cauzează coluziunea. Actorii de pe piața autohtonă a produselor petroliere se cunosc reciproc destul de bine.

2. Factorii din partea cererii:

- Elasticitatea redusă face mai atractivă realizarea unei înțelegeri între actorii pieței. În general, cererea pentru petrol este inelastică.

- Puterea limitată a cumpărătorilor. Pe piața petrolieră există mulți cumpărători ce au o putere relativ limitată, fapt care îi lipsește de posibilități de contracarare a unor acțiuni din partea celor ce coluzionează, favorizând, astfel, crearea unei înțelegeri.

3. Factorii din partea ofertei:

- Petrolul este un produs omogen. Omogenitatea produselor stimulează crearea unor înțelegeri între agenții economici pentru a controla piața.

Totuși, pentru moment, nu putem spune cu certitudine care este natura coluziunii, explicită sau tacită, de pe piața petrolieră. Bazându-se pe o înțelegere verbală, cartelul este destul de greu de depistat și necesită investigații serioase⁴. În acest sens, se face necesară o investigare temeinică a pieței în vederea determinării existenței înțelegerii de cartel.

Alternativa impunerii unei noi reglementări, prin care se va introduce o formulă ce va limita nivelul costurilor, nu este corectă față de agenții economici. În vederea identificării depășirii nivelului de rentabilitate de 10%, ar fi oportun de mărit periodicitatea efectuării controalelor privind activitatea economico-financiară a operațiilor de pe piața petrolieră.

Piața farmaceutică

În vederea contracarării majorărilor de prețuri pe piața farmaceutică, Guvernul emite Hotărârea

Nr.525 „Pentru aprobarea regulamentului cu privire la modul de aprobare și înregistrare a prețurilor de producător la medicamente”. În Hotărâre se stabilește introducerea *Catalogului național de prețuri de producător la medicamente*, care reprezintă registrul oficial de evidență a prețurilor de producător. În urma acestei hotărâri, prețul de vânzare a medicamentelor în farmacii trebuie să fie calculat în funcție de prețul producătorului stabilit în catalog. De asemenea, se stabilește că “prețul propus de producătorul de medicamente ar trebui să fie prețul mediu pentru cele mai scăzute trei prețuri la medicamentele similare în țările de referință.” Iar țările de referință sunt:

- țările-membre ale CSI: Federația Rusă, Republica Belarus, Ucraina;

- alte țări: Marea Britanie, Germania, Franța, România, Elveția, Grecia, Turcia, Bulgaria, Serbia, Croația, Cehia, Slovacia, Lituania, Polonia, Ungaria⁵.

În general, noua reglementare într-un mod indirect determină agenții economici să importe medicamente din anumite state și la un anumit preț. O asemenea stare de lucruri va crea dificultăți pentru importatori. Nu este la discreția Guvernului Republicii Moldova de a reglementa evoluțiile pe piețele externe. S-ar putea întâmpla ca anumite țări de referință, care au cele mai mici prețuri la medicamente, în funcție de care ne orientăm la crearea prețurilor de producător, să nu dorească să exporte în Republica Moldova. Piața Republicii Moldova e mică, respectiv și necesitățile de medicamente sunt reduse comparativ cu alte state, iar producătorii externi, pentru obținerea economiilor de scară, sunt interesați în cooperarea cu agenții economici ce solicită cantități sporite de produse farmaceutice care, de obicei, nu sunt din țara noastră. Apare întrebarea: cum ar trebui în acest caz să se comporte importatorii moldoveni pentru a asigura piața internă cu produse farmaceutice și, în același timp, a nu încălca prevederile normative?

În fond, ideea creării catalogului este corectă. O abordare liberală ar consta în includerea în catalog doar a prețului producătorului prezentat de importator, în baza documentelor justificative, fără a se recurge la o ulterioară determinare a unui anumit preț mediu al celor mai mici prețuri pentru medicamente

³ Agenția Națională Pentru Protecția Concurenței, Raport cu privire la activitatea Agenției Naționale pentru Protecția Concurenței în 2009, Chișinău, 2010, p. 67. Disponibil la: <http://www.anpc.md/reports/report2009.pdf>

⁴ Grout, Paul, A., Structural Approaches to Cartel Detection, European University Institute, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, 2006 EU Competition Law and Policy Workshop/Proceedings, p.1. Disponibil la: [http://www.eui.eu/RSCAS/Research/Competition/2006\(pdf\)/200610-COMPed-Grout.pdf](http://www.eui.eu/RSCAS/Research/Competition/2006(pdf)/200610-COMPed-Grout.pdf)

⁵ <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=334986>

în anumite țări de referință. Existența catalogului într-o atare formulă ar permite ușor stabilirea prețurilor efective la medicamente pe piața internă, prin adăugarea la prețurile producătorilor a altor componente ale prețului, cum ar fi: costuri, impozite, marjă de rentabilitate – în acest caz majorările nejustificate de prețuri, dacă ele s-ar produce în interiorul Republicii Moldova, ar fi ușor de identificat.

În prezent, farmaciile nu au mari spații de manevră pentru încălcarea prevederilor legale și activitatea acestora poate fi lesne controlată. Per ansamblu, adaosurile comerciale operate de farmacii nu depășesc normele reglementate. Actualmente, controalele desfășurate de Centrul pentru Combaterea Corupției și Crimelor Economice se fac preponderent la unitățile de vânzare cu amănuntul, iar cazuri de utilizare a unor scheme frauduloase nu s-au depistat. Medicamentele au costuri exagerate înainte de a fi furnizate unităților de vânzare cu amănuntul, iar farmaciile includ doar adaosul reglementat legal. Probabil, prețurile sunt umflate înainte de a ajunge pe teritoriul Republicii Moldova. Anume schemele frauduloase operate în exteriorul țării, s-au considerat a fi cauza principală a prețurilor exagerate la medicamente, însă până acum organele abilitate nu au adus niciun exemplu concret în acest sens.

Fiind încă în era „capitalismului sălbatic”, Republica Moldova este extrem de expusă schemelor frauduloase operate de agenți economici naționali în afara hotarelor țării. Sub aspect legal, țara este slab pregătită pentru a contracara aceste practici și Guvernul ar fi trebuit să-și concentreze eforturile pe această direcție. Ar fi oportună introducerea în legislația națională a unor concepte *care ar prevedea operarea unor tranzacții la prețuri stabilite în condiții diferite decât cele existente pe piață, în baza unei înțelegeri cu caracter neonest pentru a reduce baza impozabilă sau a majora nejustificat prețurile*. S-ar putea de operat cu conceptul similar specific *prețului de transfer* – noțiune care, în practica internațională, reflectă utilizarea unui preț de tranzacție între *persoane interdependente*, diferit de prețul de piață, ce are ca efect distorsionarea pieței. Evident că pentru introducerea acestui concept e nevoie de lărgit preliminar categoria de *persoane interdependente*, care actualmente în legislația națională se referă

doar la persoanele ce se află în legătură de rudenie sau care, singure sau împreună cu alte rude, dețin cel puțin 50% din capitalul unei persoane⁶. În categoria de persoane interdependente ar trebui incluse: *entitățile ce își desfășoară activitatea pe teritoriul Republicii Moldova și cooperează cu entitățile ce își desfășoară activitatea în zone off-shore și persoanele care încheie acorduri cu scopul premeditat de a obține avantaje, dar care prejudiciază economia națională*. Legislația statelor UE are asemenea prevederi⁷. La fel, trebuie de prevăzut introducerea penalităților pentru practicarea schemelor frauduloase în exteriorul Republicii Moldova.

Bibliografie

1. Agenția Națională Pentru Protecția Concurenței, Raport cu privire la activitatea Agenției Naționale pentru Protecția Concurenței în 2009, Chișinău, 2010, p. 67. Disponibil la: <http://www.anpc.md/reports/report2009.pdf>;
2. Fala, A., Șeptelici, V., Aspecte cantitative în trioul: variabile monetare, inflație, creștere economică (cazul Republicii Moldova), Institutul de Economie, Finanțe și Statistică, Chișinău, 2011, p.19. Disponibil la: <http://www.iefs.md/ro/activitatea-iefs/publicatii/74-aspecte-cantitative-n-trioul-variabile-monetare-inflatie-crestere-economic-cazul-republicii-moldova.html>;
3. Grout, Paul, A., Structural Approaches to Cartel Detection, European University Institute, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, 2006 EU Competition Law and Policy Workshop/Proceedings, p.1. Disponibil la [http://www.eui.eu/RSCAS/Research/Competition/2006\(pdf\)/200610-COMPed-Grout.pdf](http://www.eui.eu/RSCAS/Research/Competition/2006(pdf)/200610-COMPed-Grout.pdf);
4. Rey, Patrick, On the Use of Economic Analysis Cartel Detection, European University Institute, Robert Schuman Centre for Advanced Studies, 2006 EU Competition Law and Policy Workshop/Proceedings, p. 2-5. Disponibil la: [http://www.eui.eu/RSCAS/Research/Competition/2006\(pdf\)/200610-COMPed-Rey.pdf](http://www.eui.eu/RSCAS/Research/Competition/2006(pdf)/200610-COMPed-Rey.pdf);
5. <http://www.fisc.md/ro/lege/fiscrm/1/>;
6. <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=334986>;
7. http://www.oecd.org/document/25/0,3343,en_2649_33753_37837401_1_1_1_1,00.html.

⁶ <http://www.fisc.md/ro/lege/fiscrm/1/>

⁷ http://www.oecd.org/document/25/0,3343,en_2649_33753_37837401_1_1_1_1,00.html